

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ
 الْأَرْضِ وَ الطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَ
 تَسْبِيحَهُ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ (41) وَ لِلَّهِ مُلْكُ
 السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ إِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ (42) أَلَمْ
 تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ
 رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَ يُنَزِّلُ مِنَ
 السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ
 يَشَاءُ وَ يَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ
 بِالْأَبْصَارِ (43) يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ إِنَّ فِي
 ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ (44) وَ اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ
 دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَ مِنْهُمْ
 مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى

أَرْبَعٌ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ (45) لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ

يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (46) وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ

وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ

ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ (47) وَإِذَا دُعُوا إِلَى

اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ

مُعْرِضُونَ (48) وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ

مُذْعِنِينَ (49) أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ

يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَئِكَ

هُمْ الظَّالِمُونَ (50)

Seest thou not that it is Allah whose praises all beings in the heavens and on earth do celebrate, and the birds (of the air) with wings outspread? Each one knows its own (mode of) prayer and praise. And Allah knows well all that they do. Yea, to Allah

~~~~~

belongs the dominion of the heavens and the earth; and to Allah is the final goal (of all). Seest thou not that Allah makes the clouds move gently, then joins them together, then makes them into a heap? - then wilt thou see rain issue forth from their midst. And He sends down from the sky mountain masses (of clouds) wherein is hail: He strikes therewith whom He pleases and He turns it away from whom He pleases, the vivid flash of His lightning well-nigh blinds the sight. It is Allah Who alternates the night and the day: verily in these things is an instructive example for those who have vision! And Allah has created every animal from water: of them there are some that creep on their bellies; some that walk on two legs; and some that walk on four. Allah creates what He wills for verily Allah has power over all things. We have indeed sent down signs that make things manifest: and Allah guides whom He wills to a way that is straight. They say, "We believe in Allah and in the messenger, and we obey": but even after that, some of them turn away: they are not (really) believers. When they are summoned to Allah and His messenger, in order that He may judge between them, behold some of them decline (to come). But if the right is on their side, they come to him with all submission. Is it that there is a disease in their hearts? Or do they doubt, or are they in fear, that Allah and His messenger will deal unjustly with them? Nay, it is they themselves who do wrong.

کیا تم دیکھتے نہیں ہو کہ اللہ کی تسبیح کر رہے ہیں وہ سب جو آسمانوں اور زمین میں

ہیں اور وہ پرندے جو پر پھیلائے اڑ رہے ہیں؟ ہر ایک اپنی نماز اور تسبیح کا طریقہ

جانتا ہے، اور یہ سب جو کچھ کرتے ہیں اللہ اس سے باخبر رہتا ہے۔ آسمانوں اور

زمین کی بادشاہی اللہ ہی کے لیے ہے اور اسی کی طرف سب کو پلٹنا ہے۔ کیا تم دیکھتے نہیں ہو کہ اللہ بادل کو آہستہ آہستہ چلاتا ہے، پھر اس کے ٹکڑوں کو باہم جوڑتا ہے، پھر اسے سمیٹ کر ایک کثیف ابر بنادیتا ہے، پھر تم دیکھتے ہو کہ اس کے خول میں سے بارش کے قطرے ٹپکتے چلے آتے ہیں۔ اور وہ آسمان سے، اُن پہاڑوں کی بدولت جو اس میں بلند ہیں، اولے برساتا ہے، پھر جسے چاہتا ہے ان کا نقصان پہنچاتا ہے اور جسے چاہتا ہے ان سے بچالیتا ہے۔ اُس کی بجلی کی چمک نگاہوں کو خیرہ کیے دیتی ہے۔ رات اور دن کا الٹ پھیر وہی کر رہا ہے۔ اس میں ایک سبق ہے آنکھوں والوں کے لیے۔ اور اللہ نے ہر جاندار ایک طرح کے پانی سے پیدا کیا، کوئی پیٹ کے بل چل رہا ہے تو کوئی دو ٹانگوں پر اور کوئی چار ٹانگوں پر۔ جو کچھ وہ چاہتا ہے پیدا کرتا ہے، وہ ہر چیز پر قادر ہے۔ ہم نے صاف صاف حقیقت بتانے والی آیات نازل کر دی ہیں، آگے صراطِ مستقیم کی طرف ہدایت اللہ ہی جسے چاہتا ہے دیتا ہے۔ یہ لوگ کہتے ہیں کہ ہم ایمان لائے اللہ اور رسول پر اور ہم نے اطاعت قبول کی، مگر اس کے بعد ان میں سے ایک گروہ (اطاعت سے) منہ موڑ جاتا ہے۔ ایسے لوگ ہر گز مومن نہیں ہیں۔ جب ان کو بلایا جاتا

ہے اللہ اور رسول کی طرف، تاکہ رسول ان کے آپس کے مقدمے کا فیصلہ کرے تو ان میں سے ایک فریق کتراجاتا ہے۔ البتہ اگر حق ان کی موافقت میں ہو تو رسول کے پاس بڑے اطاعت کیش بن کر آجاتے ہیں۔ کیا ان کے دلوں کو (منافقت کا) روگ لگا ہوا ہے؟ یا یہ شک میں پڑے ہوئے ہیں؟ یا ان کو یہ خوف ہے کہ اللہ اور اس کا رسول ان پر ظلم کرے گا؟ اصل بات یہ ہے کہ ظالم تو یہ لوگ خود ہیں۔

کھیا توم देखتے نہیں هو کي االلها کي تسبيح کر رهے هے وه سب جو آاسمانوں اور زمين ميں هے اور وه پارينده جو پر फैلاے उड़ رهے هے? هر एक अपनी नमाज़ और تسبيح का तरीका जानता है, और ये सब जो कुछ करते हैं अल्लाह उससे बाखबर रहता है | आसमानों और ज़मीन की बादशाही अल्लाह ही के लिए है और उसी की तरफ़ सबको पलटना है | क्या तुम देखते नहीं हो कि अल्लाह बादल को आहिस्ता-आहिस्ता चलाता है, फिर उसके टुकड़ों को बाहम जोड़ता है, फिर उसे समेटकर एक कसीफ़ अब्र बना देता है, फिर तुम देखते हो कि उसके खोल में से बारिश के कतरे टपकते चले आते हैं | और वह आसमान से, उन पहाड़ों की बदौलत जो उसमें बलंद हैं, ओले बरसाता है, फिर जिसे चाहता है उनका नुक़सान पहुँचाता है और जिसे चाहता है उनसे बचा लेता

है | उसकी बिजली की चमक निगाहों को खीरा किए देती है | रात और दिन का उलट-फेर वही कर रहा है | इसमें एक सबक है आँखोंवालों के लिए | और अल्लाह ने हर जानदार एक तरफ़ के पानी से पैदा किया | कोई पेट के बल चल रहा है तो कोई दो टाँगों पर और कोई चार टाँगों पर | जो कुछ वह चाहता है पैदा करता है, वह हर चीज़ पर कादिर है | हमने साफ़-साफ़ हकीकत बतानेवाली आयात नाज़िल कर दी हैं, आगे सिराते-मुस्तक़ीम की तरफ़ हिदायत अल्लाह ही जिसे चाहता है देता है | ये लोग कहते हैं कि हम ईमान लाए अल्लाह और रसूल पर और हमने इताअत क़बूल की, मगर इसके बाद उनमें से एक ग़रोह (इताअत से) मुँह मोड़ जाता है | ऐसे लोग हरगिज़ मोमिन नहीं हैं | जब उनको बुलाया जाता है अल्लाह और रसूल की तरफ़, ताकि रसूल उनके आपस के मुक़द्दमे का फ़ैसला करे तो उनमें से एक फ़रीक़ कतरा जाता है | अलबत्ता अगर हक़ उनकी मुवाफ़िक़त में हो तो रसूल के पास बड़े इताअत-केश बनकर आ जाते हैं | क्या इनके दिलों को (मुनाफ़िक़त का) रोग लगा हुआ है? या ये शक़ में पड़े हुए हैं? या इनको यह खौफ़ है कि अल्लाह और उसका रसूल इनपर जुल्म करेगा? अस्ल बात यह है कि ज़ालिम तो ये लोग खुद हैं |